

Code of Criminal Procedure Video 01 G part2

Marathi

न्यायालिन प्रक्रियेतिल महत्वाचे टपे कल्म 204 ते 210 एक तुदहरण जर एकाध्या व्यक्ति वर खुणाचा, मरडर कल्म 302 आरोप ठेवला असेल, तर न्याईक डंडाधिकारी, नाजिस्ट्रेट, हा खटला स्वतह चालवु शक्त नही आणि तो सत्र न्यायाल्य कडे सेशनस कोट पाठवावा लागतो। दोन कपूरी पुरावे असलियास तक्रार फेटालनेची प्रक्रिया कल्म 203 जर न्यायाधिशाला असे वाटले कि खटला पुरे नेने साथी पुरे से पुरावे नही, तर तो तक्रार फेटालु शक्तो। न्यायाल्याने तक्रार फेटालताना कारणे नमूद करने आवश्यक आहे। उदाहर, जर एकाद्या व्यक्तिने दुस्या विरुद्ध फस्वनुकीचा चितिन्ब खोटा आरोप केला पर कोणते ही पुरावे दिले नही, तर न्यायाधिश कल्म 203 अंतरगत तक्रार फेटालू शक्तो। तीन एकाज गुण्या साथी अनेक खटले असले आस प्रक्रिया कल्म 210 जर एकाज गुण्या साथी दोन किम्मा अधिक खाजगी तक्रारी किम्मा पोलिस आहवाल असेल, तर सर्व खटले एकत्र करुण एकाज सुनावनित धितले जातार। या प्रक्रिये मुले न्यायाल असले खाजगी तक्रार दाखल केली गेली आणी त्याच वेली पोलिसानी त्याच घटने वर आरोप पत्र चार्ज शीट दाखल केले तर न्यायाले दोनी खटले एकत्र करूण सुनावनी करेल। 4. कल्म 204-210 चा सारांश तप्पा वर्णन कल्म 204 जर न्यायाधिशाला पुरेसे पुरावे अढहले तर तो आरोपीला समन्स, समन्स, किम्मा वारंट, वोरंट जारी करूशक्तो। कल्म 205 न्यायाधिश आरोपीला न्यायाल्यात वयक्तिक उपस्थितितुन, परसनल अप्पिरांस सवलत देवु शक्तो। कल्म 206 जर गुणह किरकोल असेल आणि फक्त दंड, फाइल होनेची शक्यता असेल, तर आरोपीला न्यायाल्यात उपस्थित रहनेची आवश्यकता नहीं। कल्म 209 जर खटला फक्त सत्र न्यायाल्यात चालवला जाऊषक्तो, तर न्यायाधिश खटला सत्र न्यायाल्या करे सेशनस कोट पाठावतो। कल्म 210 जर एकाज गुणह साथी एकाहून अधिक खटले अस्तील, तर ते एकत्र करुण सुनावनी केली जाते। 5. न्याइक सेवा परिक्षे साथी महत्व। कल्म 204 ते 210 हैं महत्वाचे आहेत, कारण है न्यायालिन प्रक्रियेचा सुर्वातीचा तप्यातिल नियमन स्पष्ट करतात। न्यायालिन अधिकायांनी हे नियम योग्य रित्या लागू केले पाहिजे, जेने करुण न्याय प्रक्रियेतील पारदर्शक्ता कायम राहील। या तर्तुदिचा योग्य वापर केले ने न्यायालेचा कार्यभाराचे व्यवस्थापन सोपे होते। सहा अंतिम तयारी साथी टिक्स महत्वाचा कल्मे लक्षा ठेवा, समंस आणी वारंट कधी जारी होताथ हे लक्षा ठेवने साथी संकेत, नेमोनिक्स, वापरा। प्रत्यक्ष उदाहरने समझून गया न्यायाधिश कधी आणी कशा प्रकारे प्रक्रिया राबवतो, हे समझन साथी प्रकरणाम्वरील उदाहरने अभ्यासा। महत्वाचे न्याय निर्णे वाचा। नागोवा वि विरन्ना, 1976 सरवोच न्यायाल्याने थरवले की न्यायाधिशाने समंस जारी करने अधि विचार पूर्वक निर्णे गयावा। पेप्सी फूर्ज लिमिटेड वी स्पेशल जुडिशियल माझिस्ट्रेट, 1998 न्यायाल्याने निश्चित करावे की फुस्दारी तक्रारींचा गैर्वापर चल करने साथी होत नहीं। मागिल वर्षान से प्रश्न सोडवा, परिक्षान मधे कल्म 204-210 आधारित MCQs आणि अलप उत्तर प्रश्न विचारले जातात। कल्म 204-210 हे गुनेगारी खटलेंचा सुर्वाती चा टप्यात महत्वाची भूमिका बजावतात। जर पुरे से पुरावे अस्तील, तर न्यायाले समंस किम्मा वारंट जारी करू शक्तो। जर खटला फक्त सत्र न्यायाले चालू शक्तो, तर तो तिकडे पाठवला जातो। एकाज बुन्या साथी अनेक खटले अस्तील, तर ते एकत्र करू चालवले जातात।

सारांश:

क्रिमिनल प्रक्रिया संहिता (Criminal Procedure Code) 1973 नुसार, कलम 204 ते 210 अंतर्गत न्यायालयीन खटल्यांच्या प्रक्रियेतील महत्त्वाचे टप्पे:

1. खटल्याच्या प्रकारानुसार न्यायालयाचे अधिकार:

- कलम 209:
 - जर खटला फक्त सत्र न्यायालयात चालवला जाऊ शकतो, तर न्यायदंडाधिकारी (Magistrate) तो सत्र न्यायालयाकडे (Sessions Court) पाठवतो.
 - उदाहरण: खुनाचा (Murder - कलम 302) गुन्हा हा सत्र न्यायालयात चालवला जातो.

2. न्यायालय पुरावे अपुरे असल्यास तक्रार फेटाळू शकते (कलम 203):

- जर न्यायालयाला वाटले की पुरेसे पुरावे नाहीत, तर न्यायालय तक्रार फेटाळू शकते.
- न्यायाधीश तक्रार फेटाळताना कारणे स्पष्ट करणे आवश्यक आहे.
- उदाहरण: जर कोणीतरी दुसऱ्यावर खोटा फसवणुकीचा आरोप लावला आणि कोणतेही पुरावे दिले नाहीत, तर न्यायालय हा खटला फेटाळू शकते.

3. एकाच गुन्ह्यासाठी अनेक खटले असतील, तर त्यांची एकत्र सुनावणी (कलम 210):

- जर एका गुन्ह्यासाठी एकाहून अधिक खाजगी तक्रारी किंवा पोलिस अहवाल असतील, तर न्यायालय सर्व खटले एकत्र करून एकाच सुनावणीत घेते.
- उदाहरण: जर कोणीतरी खाजगी तक्रार दाखल केली आणि पोलिसांनी त्याच गुन्ह्यासाठी आरोपपत्र (Charge Sheet) दाखल केले, तर दोन्ही खटले एकत्र करून सुनावणी केली जाते.

4. समन्स आणि वारंट जारी करण्याची प्रक्रिया (कलम 204-206):

- कलम 204: जर पुरेसे पुरावे आढळले, तर न्यायालय आरोपीला समन्स (Summons) किंवा वारंट (Warrant) जारी करू शकते.
- कलम 205: न्यायालय आरोपीला न्यायालयात प्रत्यक्ष उपस्थित राहण्यापासून (Personal Appearance) सवलत देऊ शकते.
- कलम 206: जर गुन्हा किरकोळ असेल आणि फक्त दंड (Fine) होण्याची शक्यता असेल, तर आरोपीला न्यायालयात उपस्थित राहण्याची गरज नाही.

5. न्यायिक सेवा परीक्षेसाठी महत्त्व:

- कलम 204-210 हे न्यायालयीन प्रक्रियेच्या सुरुवातीच्या टप्प्यात महत्त्वाची भूमिका बजावतात.
- या नियमांमुळे न्यायव्यवस्था पारदर्शक होते आणि न्यायालयाचा कार्यभार कमी होतो.
- नागोवा विरुद्ध विरन्ना (1976): सर्वोच्च न्यायालयाने ठरवले की न्यायाधीशाने समन्स जारी करण्यापूर्वी विचारपूर्वक निर्णय घ्यावा.
- पेप्सी फूड्स लिमिटेड विरुद्ध स्पेशल जुडिशियल मॅजिस्ट्रेट (1998): फौजदारी तक्रारींचा गैरवापर होऊ नये याची काळजी न्यायालयाने घ्यावी.

निष्कर्ष:

- जर पुरेसे पुरावे असतील, तर न्यायालय समन्स किंवा वारंट जारी करू शकते.
- जर खटला सत्र न्यायालयातच चालवला जाऊ शकतो, तर तो तिकडे पाठवला जातो.
- एकाच गुन्ह्यासाठी अनेक खटले असतील, तर ते एकत्र करून चालवले जातात.
- न्यायव्यवस्थेच्या सुरुवातीच्या प्रक्रियेत न्यायाधीशाने नियमांचे योग्य पालन करणे आवश्यक आहे.

प्रश्नमंजुषा:

प्रश्न 1:

कलम 209 नुसार, खटला सत्र न्यायालयात कधी पाठवला जातो?

- ☒ (अ) जर तो फक्त सत्र न्यायालयात चालवता येत असेल
- ☐ (ब) जर न्यायालयाला वेळ वाचवायचा असेल
- ☐ (क) जर आरोपी दोष कबूल करत नसेल
- ☐ (ड) फक्त उच्च न्यायालयाच्या आदेशाने

प्रश्न 2:

कलम 203 नुसार, न्यायालय तक्रार फेटाळण्याचा निर्णय कधी घेऊ शकते?

- ☒ (अ) जर न्यायालयाला वाटले की पुरेसे पुरावे नाहीत
- ☐ (ब) जर आरोपी कबूल करत असेल
- ☐ (क) जर फिर्यादी न्यायालयात हजर नसेल
- ☐ (ड) जर पोलिस तपास चालू असेल

प्रश्न 3:

कलम 210 नुसार, एकाच गुन्ह्यासाठी दोन किंवा अधिक खटले असतील, तर काय होते?

- ☒ (अ) न्यायालय ते एकत्र करून एकाच सुनावणीत घेते
- ☐ (ब) वेगवेगळ्या न्यायालयात वेगवेगळे खटले चालवले जातात
- ☐ (क) पोलिस तपास बंद केला जातो
- ☐ (ड) आरोपीला दोषी ठरवले जाते

प्रश्न 4:

कलम 204 नुसार, न्यायालय काय करू शकते?

- ☒ (अ) पुरेसे पुरावे असतील, तर समन्स किंवा वारंट जारी करू शकते
- ☐ (ब) आरोपीला थेट शिक्षा सुनावू शकते
- ☐ (क) पोलिस तपास न करताच आरोपीला निर्दोष ठरवू शकते
- ☐ (ड) न्यायालय स्वतः तपास करू शकते